

Bilag 1 til KMU den 14-10-2021

NOTAT – Natur & Vand

Den 18. maj 2021

Claus Holst Iversen og Dorthe Elmbo

Grundvandsforurening med PFAS¹ fra Forsvarets brandøvelsespladser i Karup

Tidsforløb

2015 – Viborg Kommune bliver 1. gang bekendt med PFAS-problematikken, da Region Midt sender en liste over mulige lokaliteter med PFAS-forureninger i kommunen. Her fremgår det at 2 brandøvelsespladser (ny- og gammel brandøvelsesplads) tilhørende Forsvaret i Karup udgør en potentiel forureningsrisiko ift. PFAS.

2016 august - Viborg Kommune og Region Midt har møde med Forsvaret omkring PHAS, hvor Forsvaret orienterer om at man vil igangsætte Screening for PFAS-forbindelser på den nye brandøvelsesplads.

2016 august - Møde med Karup Vandværk, Hessellund Camping og Viborg Kommune. Karup Vandværk oplyser, at man ikke ønsker at forsyne campingpladsen, da investeringer i råvandsledninger er for bekostelige. Derfor foreslår kommunen, at campingpladsen fremadrettet skal anvende deres markvandingsboring som fremtidig forsyning for campingpladsen, da denne antageligt ligger udenfor PFAS-forureningsfanen. Markvandingsboringen er også dybere og mindre sårbar mod forurening end deres nuværende vandforsyningsboring, som er beliggende centralt på campingpladsen. På den baggrund anmoder Viborg Kommune campingpladsen om at udtage vandprøver fra både dets nuværende drikkevandsboring og fra markvandingsboringen.

Campingpladsen fik dog ikke udtaget PFAS-prøver som kommunen bad om i 2016. Dette skete først i sommeren 2017, hvor kommunen igen anmoder herom. Vandanalyserne viste dog igen spor af PHAS og andre nedbrydningsprodukter.

2018 december – Viborg Kommune og Region Midt har møde med Forsvaret omkring PFAS-forureningen, hvor Forsvaret orienterer om resultaterne fra forureningsundersøgelsen på den ny brandøvelsesplads. Forsvaret nævnte her, at PFAS-forureningen endnu ikke fuldstændig er afgrænset, men er aftagende, og man vil forsat have fokus på at afgrænse og monitorer på forureningsfanen. Der aftales et nyt møde i februar-marts 2020, som ikke er blevet afholdt.

2021 marts – Viborg Kommune henvender sig til Forsvaret for tidspunkt for et nyt orienteringsmøde.

2021 april – Viborg Kommune anmoder Forsvaret om at der tages analyser for PFAS på Hessellund Camping, dets vandforsyningsboring og markvandingsboring, samt på adressen Åhusevej 18.

2021 maj – 2 mødedatoer er fastlagt med Forsvaret og Viborg kommune den 21/5 og den 10/6 med deltagelse af Region Midt.

2021 maj Forsvaret udsender undersøgelsesrapport for 2021 til Viborg Kommune.

¹ Perfluorerede alkylsyreforbindelser (PFAS-forbindelser) incl. PFOA, PFOS og PFOSA

2021 juni Viborg Kommune og Region Midt har møde med Forsvaret og deres rådgiver NIRAS, hvor man præsenterer nyeste undersøgelsesresultater omkring PFAS (se bilag 1 og 2).

Myndighedsroller

Viborg Kommune har myndighedsrollen ift. grundvand og drikkevand og skal sikre at kommunens borgere forsynes med rent drikkevand. Kommunen skal sikre at sumgrænseværdien stofgruppen (PFOS og PFOA) på 0,002 µg/L ikke overskrides for drikkevand². Der er 2 adresser med egen drikkevandsforsyning inden for det potentielt forurenede område. Der udtages prøver fra disse lokaliteter ultimo maj. Den ene adresse er Hessellund Søcamping, der er her tale om en kommerciel vandforsyning, skal Viborg Kommune som myndighed fastlægge et analyseprogram og skal i den forbindelse vurdere om det er relevant at perfluorstoffer indgår i analyseprogrammet. Programmet er stort set klar til at sendes i høring hos campingpladsen, det forventes på baggrund af forsvarets undersøgelsesresultater at perfluorstoffer vil indgå i programmet.

Viborg Kommune er godkendelsesmyndighed og fører tilsyn med flyvestationens nye brandøvelsesplads.

Der findes en større underjordisk vandopsamlingsbassin, som fungerer som "vandbremse" med overløb til Karup renseanlæg som kommunen er tilsynsmyndighed på. Miljøstyrelsen fører tilsyn med udløb af vand fra rensningsanlægget, mens Viborg Kommune fører tilsyn med slam udledt fra anlægget som driftes af Energi Viborg. Viborg Kommune har aftalt med Energi Viborg at der udtages én runde vandprøver for PFAS fra ind- og udgang rensningsanlægget og at der samtidig udtages prøver for PFAS for spildevandsslam.

Det er regionen der har indsats på gamle forureninger (før 2000), det vil i denne sammenhæng sige den gamle brandøvelsesplads. Regionen har vurderet, at de pt. ikke har indsats på flyvestationens gamle brandøvelsesplads.

Såvel den gamle som den nye brandøvelsesplads har en miljøgodkendelse.

Hvis kommunen er bekendt med, at der kan være en potentiel forurening af søer og vandløb skal kommunen anmode relevante myndigheder (Forsvaret og Region) om at forureningen skal monitoreres og afværges. Potentielt kan en mindre strækning af Karup Å, 6 put and Take-fiskesøer (§3 målsatte), samt mose være forurenet med PFAS.

Region Midt er myndighed ift. jord og grundvandsforurening. Region Midt har hidtil vurderet at PFAS-forureningen ved Karup Flyvestation ikke er et indsatsområde, da der ikke inden for undersøgelsesområdet er områder med særlige drikkevandsinteresse (OSD) eller inden for indvindingsoplande til almene vandforsyninger. Hvis forsvarets undersøgelser viser at forureningen med PFAS kan påvirke vandløb fx Karup Å, vil Regionen antageligt påbegynde en undersøgelse af forureningens omfang (samtale med John Ryan, Region Midt).

Fødevarestyrelsen er tilsynsmyndighed for fødevarer virksomheder. Dog går Put and Take-søer ind under bagatelgrænsen for rutine tilsyn. Ejer af Put and Take-virksomheden skal sikre, at de fisk der fanges, ikke er sundhedsskadelige herunder indeholde miljøfremmede stoffer. Det vurderes at Forsvaret, som andre offentlige myndigheder, er forpligtet til at informere godkendelses- og tilsynsmyndigheden, hvis man har mistanke om at Put and Take-søer er forurenede med PFAS, altså i dette tilfælde Fødevarestyrelsen.

² <https://mst.dk/media/177442/datablad-pfas-2019.pdf> - Grænseværdi for PFAS i drikkevand

Viborg Kommune har kontaktet Fødevarestyrelsen den 23/6-2021, og gjort styrelsen opmærksom på PFAS-problematikken ift. fiskesøen ved Hessellund, og ved den lejlighed bedt styrelsen om at indhente oplysninger fra Forsvaret om PFAS-forureningens omfang. Kommunen har bedt Fødevarestyrelsen forholde sig til de aktuelle PFAS-koncentrationer målt i fiskesøen, og på den baggrund vurderer, hvilken indsats der evt. skal iværksættes. Fødevarestyrelsen svarer pr. den 28/6-2021 med følgende svar;

"De resultater af PFOA der er for fisk i både muskel og lever er lave og de fleste under detektionsgrænsen. Vores aktionsgrænse i fisk er 4,33 ng/g. Tidligere var den væsentlig højere, som I skriver i rapporten. Der er ikke EU-grænseværdier for PFOS endnu, men de er under forhandling.

Vi vurderer, at optaget er minimalt og at indholdet ikke udgør et sundhedsmæssigt problem. Så med mindre der sker en væsentlig forurening eller lignende af søen fremadrettet, mener vi ikke at fiskenes indhold udgør et sundhedsmæssigt problem".

KL har nedsat en arbejdsgruppe ift. PFAS-problematikken i Danmark, og her er sagen ved Karup særligt interessant, hvor både Regionen og kommunen er indblandet. Claus Holst Iversen fra Natur & vand deltager i arbejdsgruppen.